

Juli Vallmitjana
En Carregada

Monólec

Imprempta de Baxarias - Alt de Sant Pere, 17, interior

Barcelona 1912

En Tarregada

Digitized by the Internet Archive
in 2015

Juli Vallmitjana

EN TARREGADA

Monóleeh

Ningú podrà representar, ni reimprimir aquest obra sense permís del traductor.

Els comissionats y representants de la «Sociedad de Autores Españoles» son els encarregats de cobrar els drets de propietat.

Està fet el dipòsit que marca la llei.

ACADEMIAT DE

BARTOMEU BAXARÍAS
EDITOR : : Alt Sant Pere, 17
BARCELONA : : : : 1912

*En Enrich Gimenez va representar per primera
vegada aquesta obra en el Teatre principal, la nit del
2 de Juny de 1911,*

Es un home que aparenta tenir més de cinquante anys y no més ne té que uns quaranta y això es degut a la vida crapulosa que ha portat.

Ha estat moltes vegades a la presó y a presidi, però en mitg de la seva desgracia ha estat de sort perquè si hagués tingut de sofrir totes les condempnesen relació a les seves maldats, la seva vida, potser hauria acabat al patíbol.

Donchs bé; el Tarregada camina apesarat per totes les conseqüències dels seus vicis.

Es alcohòlich, và mal alimentat, dorm més a la serena que a dessota cobert.

L'espina dorsal se li doblega. Ell, no es mirat amb acondicionar-se el seu rostre; và abandonat de pel y cabell, prou se comprench que entremitg d'aquella bruticia hi hà alguna cosa més, o de lo contrari no grataria tan sovint ni amb tanta insistencia.

Per les males condicions morals d'ell, el seu còs físich té l'aspecte de les acaballes d'una vida, es a dir; d'una energia qu'encara que fos negativa, en el sentit del bé, era, no obstant, una acció, una activitat que, en l'estat present es quasi agotada.

Per això articula algunes paraules amb deficultat. La mirada es ensopida y estràvica. Les mans se li mouhen amb abandono, com si la voluntat interna hagués desaparegut del tot.

No es d'extranyar que'l seu modo de expressarse sigui incoherent; tan punt parla amb energia, com amb placidès.

Tot d'una, sense seguir relació de lo qu'ell ex-

plica; crida com si estigués molt enfadat, y es perquè sosté una lluita, que's pot dir inconscienta. Recorda els temps de la seva energia, aleshores invoca al seu esperit, aquest li respòn, s'anima de moment, però el còs físich no obeheix, es massa gastat.

No cal dir que no sent mirat en la netedat del seu còs, fóra cosa rara que les seves robes no fossin esparracades y brutes, tant com decorosament se pugui descriure en la escena; perquè aixís com hi hà espectadors, que una petita acció dramàtica els impressiona fins a l'extrém de ferlos plorar, en cambi una gran desgracia en la realitat els es indiferenta; també n'hi hà qu'en la realitat son molt bruts y no toleran que la ficció d'aquesta bruticia serveixi d'exemple als demés...

L'actor que per interpretar aquest personatge necessiti de més explicacions, farà molt bé en recórrer al medi de no representar-lo...

S'AIXECA EL TELÓ

Es un carrer de fora ciutat y com qu'es de nit no hi passa en aquell moment ningú. Se senten lladruchs y apareix en Tarregada tot indignat. Porta un sach plè de papers y un bastó gros per matar gats. S'exclama de la següent manera :

Aixís te caiguessin les barres que sou la desgracia de tots el pobres. No hi hà cap més mena de bestia, més dolent qu'els juquels... Y encara'ls peixan... Ni la pell val cap diner... Quan ne veig algun a la platja reganyant les dents y inflat que les mosques vironeras hi fan tiberi n'estich content... Tota la vida que'n vaig senyalat,.. Aquí... al tormell de la cama... Mala fi fassi qui 'ls hi dona un rossegó...

(*Descarregantse el sach*). Ayl... Avuy l'espatlla 'm fà més mal que may. Molt de pés y total una ful; tot es purria lo del sach. Maliet siga qui... tres ralaesos n'haurían adinyat d'aquella pellota; però era una gata prenyada... Els hi cau tot el pel... No 'n donen quasi rès... Tan bé qu'el havia ensilat... Al bell mitg del garó, ni mau, ha fet que ja era mulé... Es des-

gracia... Oh, lo que m'ha fet més fàstich era aquella purona que abroncava; si no m'atxanto el balondru m'atanya... Mala, marcota, pera un gat perdre a un homel.. Perque jo soch molt honrat, no em fico amb ningú... Arreplego lo que'ls demés no volen y ho llensan... Els escombriaires es fan richs, jo tot just pel mosto, per acompanyar els boquis. Si jo pis-pés, podrián dir... Però si les besties no més portan gasto... garrotada al clatell y a terra a adinyar la pesca a les pedres. M'agradaria que ara en sortís un... Que'n val de pelas aquet rumboy! això y un xuri de tres singlots son les eines que m'hi estimat més en ma vida... De vegades quan estich serè com ara, hi penso amb els fets que porto executats... En mitg de tot he tingut una sort que pochs homes l'han tinguda... Quan aleshores del Murciano, que ja es mort.. và morir a l'estaru. Habíam portat un panan que habillava una saina amb més de vuyt sachs... Jo l'habillava de farga, encara qu'estiga mal el dirho... Era aquell home un tractant de bestia... El vareig fer a casa la Gloria; aleshores jo camelava a la Flores y tot adinyanthi carrillo el trech per forata. Encara hi havia els fossos de les muralles que la tropa hi feya saltar als cavalls pera ensenyar als quintos... Allí, sortint del pont. (*Amb veu baixa*). El varem servir... Encara em sembla que'l veig... fà un quant temps que quan em recordo de certes coses sembla que tinga bua... Després em volfa quina.

(*Amb sorna*). A mí? vareig dirli... A mí, banau?... Adinya, raca, o si no et sucu... Oh, que si això, que si allò: que si gira que si tomba... Quan vareig veurer aquella fuleria em vareig indignar. Vaja, mut li dich, que si xamulles una paraula més et faig entrar el plom per la muy. Y prou, que amb homes aixís no hi torno may més en lloch... Els homes han de tenir noblesa... Quinarme a mí després que jo li havia portat el sant!... Bé và nasejar la bofia, però nel, ni aixís. (*Comparant amb les puntes dels dits*.) El meu consorte es và liar amb una lea y en el burleyu li varen espantar tot lo que tenia, y per cert que després al cap de tres dies, el varen atanyar al moment de murcillar un parluca: y els qué son homes que no saben, amb les quatre mil del mosech les disfruto. Y cap a Zargoza s'ha dit, amb la Flores qu'en aquell temps era una marca barbi, perquè sí. Ja hi som... Als toros, torejava en Frascuelo... Còm m'enrecordo, com si fos ara mateix! Al meu costat hi tenia un aragonès, d'aquells tan feixuchs. Clisu a l'aragonès hi pinjero que habillava parlu y tralla de sorno... Dich a la Flores... Tapiega, que li vull desbrigà parlu y tralla... Aixís que'l tento se se m'abronca, m'adinya una voleya que amb les ulls tancats no més veyà que llumets; d'aquella un 'altre una pluja de punys closos queya damunt meu, que no sé còm no'm varen matar; jo crech que no hi devia faltar gaire. La Flores cridava; Es innocent, s'han

equivocat; es el meu marit. Pobra mossal es và portar molt bé... De bronques com aquelles no s'en veuhen. Vè la vofia y de cap al Govern civil; vareig adinyar pasta y cap tiroi, y del tiroi cap el xiscle y a la quer; vareig tenir de geure més de vuyt díes per referme d'aquella lluvia, però en aquest clisu (*quan se vol*) hi vareig tener mal més de tres mesos... Pero ara, què pueh fer si no agafo alguna curda? es l'únich que puch guanyar... Y quan veig aquets pintureros d'avuy día, hasta m'en dono vergonya, perque tot es presumir y no van en lloch... Es deuhen pensar que no els teco... brinca y em prou feines... la major part pel descuit, perque si hi ha quatre homes castissos que puguin anar per l'espantu son forasters... d'aquí nel... Fumemi...

(D'una bossa que porta penjada dintre l'americana en treu unes quantes puntes y les esgruna per ferne un cigarret amb paper rabregat. No detallant massa perque no's fassi pesat).

Bò, a veurer si ara no tindré cap esquè... Ah, síl (*Es trova un misto d'escà qu'encendrà amb l'uncla del dit gros, previament preparada, fent una mica de serreta però amb molt cuidado, perquè la falta de costum podria fer que's quedés una mica de mistura encesa entre pell y uncla, lo qual farà molt dolor. S'assenta demunt del sach.*) Ay... estich rendit! ja farà dos hores que volto amb el sach al coll... Sembla extrany que arribi fer el pes que farà... Ah... si jo tingués salut!... es a dir, de salut ja en tinch, lo

que'm fà falta es l'aliment... Una persona mal alimentada hasta se torna més gandula; perque a fe de Deu, que quan galo y puch xerricarne mitga del pastòs qu'es el que a mi m'agrada tinch més dalit; no sé, em trobo més àgil... Si no fos que la llibertat es mitja vida gaire bé preferiria l'estaribel per poguer menjar a l'hora... Però cà... això de l'estaru no's pot dir ni en broma... pel gatu... Uff... quína bual.. Això và fer que jo em tirés a la vida..., d'havermni tancat ignocent m'hi varen tornar culpable... Oh, y qu'es ben bé la vrí... Quantes vegades hi penso em recordo de les coses com si les hagués passat ahir, es a dir, una cosa extranya amb succeheig; d'ahir no'm recordo de rès, y en cambi de la meva joventut em recordo de tot. Lo qu'es la primera vegada que vareig entrar al pati de la gardunya ja vareig pagar una bona quintada... No vareig tenir més remey que sucumbir... Ah, però ja vareig fer ben bé la pau... Pochs anys... poca experiencia... Ara no ho faria lo que vareig fer... Ja n'hi fet de mal, si un reflexionés... però això que n'hi ha que diuhen que'l fer mal porta desgracia, es bola, perque si això fos veritat, ont fora jo?.. Oh, y no es solament per lo que jo hagi pogut fer... L'altra nit cullia papers d'una botiga que si jo em dés a coneixer a l'amo... però això sí que ho hi tingut jo, no m'ha agradat may remanar la roba bruta de ningú... Ja'n veig d'homes que si jo xivatés... però què'n treuria; hasta hi hà

vegades que'n tinch orgull; quan els veig tan ben habillats, jo penso: sort tens de mi que no xamullo, o si no... Què'm de ferhi. ni ha tanta de fuleria. Ben mirat, es el destí o la planeta de les persones... A veurer, a mi quí m'ho tenia que dir que m'havia de veurer com me veig y als meus guetos quí els hi tenia que dir. El vostre fill acabarà d'aquesta manera y encara gracies, perque vaja... Encara và ser una sort que's morissin, perque si'l meu pare hagués vist la meva vida no sé pas què hauria passat; es a dir no l'ahuria vist, s'ahuria tornat a morir... De les coses que més me remordeixen, es una, perque lo demés, què té que veure; son coses que la vida mateixa les ha portades... Que mh'i trovat en un fet... hi tingut de fer per lo que'm trobava... Perque jo hi sigut dels homes que no mi rendit may per rès, allà ont t'arribat un altre jo hi dat un pas més enllà... Però lo de la Lluisa, això sí que no ho tenia d'haver fet... Tan maca... hermosa y tant que'm volia... Però es lo que jo em dich a mi mateix : Quí ho diria que a mi tan brut y esparracat m'hagi estimat una dona?... Ningú; perque ningú s'ho creuria. Que n'hi vareig costat de llàgrimes... La pobra no havia tingut altra il-lusió que jo la camelés... Y la vareig deixar, còm? no... no, amb això sí que no puch pas pensarhi... això es per mí com un càstich... No ni sabut mai més rès... ni de la nena tampoch. Quí sab si elles son alguna d'aquestes desgraciades com jo mateix... De

vegades quan vaig sota al pont del Bogatell, que hi solen anar dones, penso. Quí sab si alguna d'aquestes es la Lluisa! els faig bromes per enrahonarhi, però rès... Quan anava a tirar l'art vareig coneixer una que també es deia Lluisa y fins s'hi semblava; de moment vareig pensar: deu ser ella; però aquesta em và dir que havia tingut pares coneguts, la meva Lluisa no... Per això m'agrada cansar-me, beurer; aixís no hi penso, perquè quan me vé la deria d'aquestos pensaments em fà l'efecte que'm veig venir la mort. May hi havia pensat tan com ara que ja soch vell, que l'espinada m'aclota cap a terra... Ja me la comenso a mirar... tan me té, tampoch conech a ningú... May estich més bé, que quan estich fora del mon, no'm recordo de rès. Sembla mentida tant d'esperit que hi tingut per tot y que ara tinga pór de lo que'm pugui succehir; y no se què pot succehirme a mi, però haig de dir la veritat; tinch uns moments de una pór que m'esfereheix... Quàntes nits prop del mar; que ja no hi vaig a dormir perquè'm fà una feresa quan hi ha ventot... sembla un reny de vegades se senten com unes veus extranyes y no es d'extranyar, hi ha mor tanta gen... Prefereixo en terra els carrers, fan més companyia; el llum d'un fanal, per esmortuhit que siga sembla que t'abrigui. A mi m'agradaria trovar una persona que jo li pogués explicar la meva vida perquè em digués el seu parer; perquè hi hà homes que saben moltes coses,

perque es lo que penso de vegades: Al mon hi han homes de totes maneres, y ara que tinch més reflexió em dich : Què fan els altres homes que no son com tu? L'altra nit vareig tenir un somni que'l que dormía al meu costat es và pensar que jo estava curda de tants crits que feya... Quína cosa més rara... Pujava al castell de Montjuich, pel dret, m'arrapava a les roques y tan punt hi acabava de ser un terrabastall que feya xiular les aures em và fer tornar a caurer, y mentres anava baixant ja em sentía del dolor qu'm faría al dar el cop a terra... però anava perdent la respiració y lo que passa amb els somnis, tot d'un plegat em sento que m'arrapan pel coll; era una cosa rara que's transformava y em feya recordar al meu pare. Oh, hi havia moments qu'era tament igual... m'enrecordo, ja ho crech, com si hi estigués parlant; si l'una vegada em feya pór per la seva raresa, l'altre perque era ell, el pare, que'm deya... — Mal home, jo mateix recargolaré el garrot... allí es el teu lloch... la justicia et vol — y la vey a la justicia que'm mirava fixa... era una figura rara com de pedra... tot d'una vey a al poble que m'esperava voltant el patíbol. La gent es và anar fonent, quan tot d'un plegat se'm presenta una dona que'n Ferro y jo (*am veu molt baixa y mirant si algú l'escolta*) varem ferli fer la ganyota; tres unses, que si se sabia .. sort que's varen pensar qu'estava curda com sempre... sort o sinò pot ser a hores d'aràs fòra... Prou, prou,

distreyemse que això và per mal camí... Les coses es l'importancia que s'hi dona, però no hi tornaria, ah, no... de cap manera. Què n'hi tret. De què puch disfrutar? quantes vegades la fam em fa menjar lo que'ls demés han trepitjat, lo que sols rosegan els gossos! Però el bati que'm varen adinyar el Tironyi y el Cavall no els hi perdono; se n'han de recordar, ja en pot passar de temps, però ells me la pagaràn. Això els homes no ho fan... pot ser sí que jo m'hauria carregat una panadera per vuyt pessetes? Ah! amb això no hi passo. M'estava als Italians esperant l'hora del ranxo perquè aquella tarde havia fet una mica de tou, unes tres perretes... Se'm presenta el Cavall y em diu-Hola, Tarregada. — Hola, Cavall, li vareig responpre — Vols beurer? — Si convides bevèm. — Cinch de penyiscaró, diu ell.—Igual dich jo, porque no m'agrada contradir. Sortim de la tasca, al tiroi.—Tenim un sant, em diu el caball.—Y què?, li responch fentme una mica el pastili.—Es qué ens fa falta un home y jo havia pensat amb tu. Com que sé fets, sé lo que has sigut, hi pensat si hi hà alguna perra a guanyar, primer en Tarregada que un altre. —Per quín registre?—Per picar de cera si hi hà bronca.—Và bé, li responch. Ja sabs que vaig a l'hora.—Y quina raca m'adinyarèu.—Una mitat de la quarta.—Francament, no'm vareig fer pregar, com que corre aquest boch... Em diu; aquesta araig.—Ahont?—li dich jo.—Es una borda de forata, s'ha de guanyar pel

brinca y s'ha d'entrar pel cate.—Và bé.—A les deu a la plassa de Sarrià, porta'l sach y fés la mosca naseija; quan me veuràs a mi 'm segueixes.—Y tu fas de sante y et deixaràs veurer per la plassa? no siguis blet que't poden tisanar.—Jo li deya pel seu bé.—Tu, mutxel, ficat la tova a la baldra.—Dispensa, li dich, però jo no sé si tindré temps d'aquí allà dalt, es molt dú. Haig d'anarhi a peu.—Veshi desseguida.—De què galaré si m'axanto? jo espero el boquis, home. Y era la veritat.—Té, aquí tens vint perretes y gala, veshi ara mateix, que a les nou ja hi tens que ser; veyes còm està de bofia y si han espartenyés. Ah, escolta, y l'astilla còm la trovaré? Aquí als Italians, blet, o a casa la Grabada, quan hagim fet el mossech. —Què darà molta pasta?—Si và bé anirà bé per tots.—No faltis, eh? —Paraula. Jo no hi faltat may, li vareig respondre. Ell pira y jo m'entorno a la tasca... Jo no sé què devía ser; no se si devía ser la barreja del panyali amb el mostu que'm vareig mareijar, la veritat... fins que'l balondro em và despertar a cosses... Ja eran les onze de la nit... Vareig fer cap mal? Và ser culpa meva? No? Si un home té un rodament de cap, se li pot dir que ha faltat? Tampoch. Quan a l'endemà em veig venir al Borni el Cavall y el Tironyo.—Hola, em và dir el Borni amb aquell ull sense vidre. ¿Què hi hà, Tarregada — em pregunta el Cavall amb una conya, que francament, no'm feya gaire gracia.—Vina, home, vina que t'adinya-

rèm l'astilla del mossech d'ahir.—Vaja, vaja, poques bromes, em vareig marejar, la veritat. Us hu puch ben jurar.—No, si ja't creyèm, home, però com que và anar bé volèm que tu també en disfrutis. Y tot caminant em portan radera la electricitat y aquell mal parit del Cavall m'adinyà una bofetada, que més aviat em vareig sentir del cop de cap a terra que de rès més. L'un patades, l'altre cops y escopinades; jo crech que'm varen deixar, perque es devían creurer que ja era mulé... Pero jo us juro que se'n han de recordar per tots els dies de la seva vida encara que hagi de fer de xivel qu'es lo pitjor que pot fer un home. Després ho vareig saber; varen tenir broca y's varen pensar que jo havia xivatat. Això es lo que més me và ofendre. La pallissa em và fer mal, perque quan me'n recordo tots els ossos se me'n resenten. Tres dies sense poguer anar a fer la plega. —Però jo xivata... lo que primer em van dir... Vaja, no vuy dirho, perque si jo podía còm avans!... Tan respectat com havia sigut, perque un cop de puny meu feya sortir toch. No més hi hà que preguntarho per tot el carrer de Mitjdía... Jo hi anat al terreno amb tots els homes... Però jo no tirava per valentíes, el meu registre era de més profit. Eram una colla que'l més blanch avassallava a tots els d'avuy día. El «Morrus de vaca», el «Tecús» el «Mala gente», l'«Anech», el «Roca», el «Cap de martell» y l'«Espanta» y molts d'altres que ara no m'enrecordo. Amb aquella

gent sí que no hi valíen fantasíes. Ara encara no apunta la bofia al cap del tiroi, que tots fallan esporruguits y es que no hi hà sang; en nosaltres no hi havia pasma que anant sol ens pogués antay... però jo, aquesta panadera no me l'empaso sense més ni més. Si no tinch esma per ferm'hi de cara a cara la tindré per ferme com pugui a les primeres perres que tingui me'n vaig als encants y 'm compro una ferramenta... hasta la mà vull que s'em muili.. passi lo que passi... fins ara m'hi anat sortint de tot... y si no me'n surto... a mi... què... ni em fà por la Justicia, ni l'estaru, ni rès... No temo a ningú. (*Se sent al lluny el cant del sereno.*) Uyl... qu'ès això? (*Esverat.*) El balondru? m'atxanto, que si em pinxera no fos cas que'm carregués.

TELÓ RÁPIT

AMPLIACIO DEL VOCABULARI

PUBLICAT EN

SOTA MONTJUICH

CALÓ

Adinyà
Arodu
Aigua, Bull, Prudents,
Pasma, Bofia, Carga,
Bronca
Alaras
Araig
Arondo
Aruf
Astilla
Atany
Atxanta

Banau
Baranduy
Barise, Barril
Barcas
Bastas, Dàtils, Greps
Bata, Panan
Boc
Bollu, Mech
Boquis
Borda de péixols
Borda de forata
Borela, Cari
Bua
Bul
Burla
Burlador
Burli
Burld
Blatinyi
Blet

CATALÁ

Dar
 Adroguer

 Policia
 Calçotets.
 Nit
 Enredaire
 Aram
 Part d'un robo
 Sargent
 Fuig

 Ensopit
 Valent
 Bonich
 Botines
 Dits
 Pagès
 Escandalós
 Pa
 Boca, Empleats
 Casa de pagesos
 Casa de fòra
 Cara
 Por
 Porqueria
 Juga
 Jugador
 Jugà
 Casa de joch
 Blat
 Tonto

<i>Brià</i>	Unsa d'or
<i>Brillas</i>	Brillants
<i>Bronca</i>	S'ha descobert
<i>Cabreixarse</i>	Escamarse
<i>Cabreixat</i>	Escamat
<i>Cabreixa</i>	No se'n fia
<i>Cafil</i>	Café
<i>Calabuxanyis</i>	Calabós
<i>Calderu</i>	Calderilla
<i>Camp</i>	Terrat
<i>Cara-vinagre</i>	Carrabiner
<i>Carregat</i>	Agafat
<i>Carretu</i>	Carro
<i>Castanyes</i>	Els anys de presidi
<i>Cera</i>	Municipal
<i>Cirera, Borrega</i>	Cinch duros or
<i>Coba</i>	Pór
<i>Consorts</i>	Companys de furt
<i>Curda, Curdelas</i>	Borfatxo
<i>Clapar, Surnar, Curneyar</i>	Dormir
<i>Clisus, Sepias</i>	Ulls
<i>Empalmarlo</i>	Fer pasar l'objecte ro- bat (<i>mulé</i>)
<i>Entorban</i>	S'enganyen
<i>Entorbat</i>	Enredat
<i>Escarbar</i>	Pendre
<i>Escup, Escopeta</i>	Escarpa
<i>Esteribel, Estaru</i>	Pressó
<i>Estreta</i>	Armilla
<i>Farga</i>	Peces de roba
<i>Fatigar</i>	Anar a fer un furt
<i>Fisqueyu</i>	Bacallà

Preu: 2 rals